

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

Inventari Patrimoni Cultural de Montgat

Memòria tècnica

Redacció

Marta Lloret Blackburn

Maig 2009

Ajuntament de Montgat

À R E A D E C U L T U R A

MAPA DEL PATRIMONI CULTURAL DE MONTGAT

Promoció i finançament

Ajuntament de Montgat

Oficina de Patrimoni Cultural de la

Diputació de Barcelona

Realització

Marta Lloret Blackburn

ÍNDIX

1. AGRAÏMENTS	5
2. PRESENTACIÓ	7
3. METODOLOGIA.....	8
3.1. Recerca documental.....	8
3.2. Treball de camp	9
3.3. Treball de gabinet	10
4. INTRODUCCIÓ AL TERRITORI	12
4.1. Marc geogràfic i medi físic.....	12
4.2. Poblament i estructura econòmica.....	14
4.3. Breu síntesi històrica	18
4.4. Toponímia.....	23
5. ANÀLISI DEL PATRIMONI CULTURAL DE MONTGAT	24
5.1. Anàlisi dels elements inventariats	24
5.2. Valoració general.....	27
5.3. Mapa general del terme amb els béns patrimonials inventariats	28
5.4. Estat legal de protecció.....	29
5.5. Equipaments patrimonials	31
6. ELEMENTS NO FITXATS	33

7. BIBLIOGRAFIA	36
-----------------------	----

1. AGRAÏMENTS

El treball que presentem a continuació ha estat possible gràcies a la col·laboració d'un gran nombre de persones. Primerament, hem de destacar l'assessorament tècnic rebut des de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

També hem de remarcar el suport que ens ha estat donat des de l'Ajuntament de Montgat i del personal del Centre Cívic de Montgat. La regidora de cultura i el seu equip tècnic que han aportat els seus coneixements i han col·laborat en tot el que els ha estat possible.

No volem deixar d'agrair la col·laboració de diverses entitats que han facilitat la tasca investigadora, en especial a l'Arxiu Diocesà de Barcelona, l'Arxiu Comarcal del Maresme, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona, l'Arxiu Gavín, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, el Museu de Badalona, el Museu de Mataró, la Biblioteca Pompeu Fabra de Mataró, la Biblioteca Tirant lo Blanc de Montgat, la Biblioteca de Can Baratau de Tiana, la Societat Cooperativa Medina i l'Institut Cartogràfic de Catalunya.

Pel que fa a la col·laboració ciutadana, ha estat de gran rellevància l'aportació feta per estudiosos del lloc que han recopilat bona part de la informació històrica del municipi i han vetllat per la conservació i difusió del seu patrimoni cultural. Cal ampliar l'agraïment a les famílies de Ca l'Umbert, a la de Can Gili, a la comunitat dels Claretians de la Quinta Santana, i a tots aquells a qui hàgim pogut oblidar.

2. PRESENTACIÓ

El Mapa del Patrimoni Cultural de Montgat és una iniciativa promoguda conjuntament entre l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Montgat. L'Oficina de Patrimoni Cultural impulsa des de l'any 1998 aquest programa amb l'objectiu d'inventariar i analitzar la situació del patrimoni cultural local, constituint un instrument de treball per als ajuntaments de la demarcació de Barcelona. Per a tal objecte, l'Ajuntament de Montgat ha sol·licitat la seva execució a l'Oficina de Patrimoni Cultural. Després de l'aprovació del projecte, la persona a qui s'ha encarregat la seva execució és la Marta Lloret i Blackburn, llicenciada en Humanitats i màster en Gestió del Patrimoni Cultural Local. A finals de juliol de 2008 es va començar el Mapa del Patrimoni Cultural de Montgat, que no ha quedat finalitzat fins el març del 2009.

3. METODOLOGIA

El Mapa del Patrimoni Cultural de Montgat s'ha desenvolupat d'acord amb el Plec de Prescripcions Tècniques que marca l'Oficina de Patrimoni Cultural. Aquest estructura el projecte segons tres fases de treball, les quals consisteixen en la recerca documental, el treball de camp i el treball de gabinet.

3.1. Recerca documental

La primera fase pretén donar una base documental al projecte, a partir del buidatge de diversos arxius històrics, fons i biblioteques. En aquests s'ha recopilat la documentació d'àmbit cultural relacionada amb el municipi. S'han consultat l'Arxiu Diocesà de Barcelona, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Badalona, l'Arxiu Gavín i l'Arxiu Comarcal de Mataró, tot i que aquest últim no disposava de la informació que ens ocupa. També s'ha fet un buidatge de la bibliografia existent a la Biblioteca de Pompeu Fabra de Mataró, la Biblioteca de Tirant lo Blanc de Montgat i la Biblioteca de Can Baratau de Tiana. Cal afegir la consulta de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPA), l'Inventari del Patrimoni Arqueològic (CCAA) l'Inventari de Patrimoni Etnològic (IPEC), l'Inventari de Patrimoni Industrial (IPIC), i l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic (IEG), promoguts pel departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Finalment, s'ha demanat informació al Museu Comarcal de Mataró, el Museu de Badalona i el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya.

Pel que fa a la planimetria emprada, s'ha utilitzat els mapes virtuals de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, de Montgat: topogràfic de 1:50.000; topogràfic de

1:25.000; topogràfic de 1:5.000; ortofotoimatge de 1:5.000, ortofotoimatge de 1:25.000.

3.2. Treball de camp

La segona fase de treball consisteix en ampliar el llistat d'elements que hem trobat en la fase anterior a partir dels que es localitzen sobre el terreny. Els béns materials i immaterials inventariats són analitzats i fotografiats sistemàticament, excepte en els casos en què no s'obté permís per fer-ho. El criteri de selecció dels elements segueix diverses consideracions:

- Tots els elements que formen part d'un altre inventari hi han d'estar inclosos, com són l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic (IPA), l'Inventari del Patrimoni Arqueològic (CCAA), l'Inventari del Patrimoni Industrial (IPIC), l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic (IEG), etc. En el cas que hagin desaparegut en el moment de fer l'inventari, seran inclosos a l'apartat d'Elements no Fitxats de la Memòria.
- Els elements que gaudeixen d'una protecció legal s'han d'incloure sempre.
- S'inclouran aquells béns que tinguin un destacat valor històricoartístic o social, tenint en compte el seu context i el significat pels habitants del municipi.
- En cap cas seran incloses a l'inventari les entitats i associacions, les biblioteques, els festivals, esdeveniments ni personatges il·lustres.

És important recordar que els inventaris no són un llistat d'elements tancat, sinó que es pot ampliar amb nous béns que en aquesta primera etapa no es van incloure, sempre sota la supervisió d'un tècnic i informant a l'Oficina de Patrimoni Cultural.

3.3. Treball de gabinet

La darrera fase de treball consisteix en la informatització de les dades obtingudes. La base de dades que s'utilitza està programada en MS Access 2000. En cadascuna de les fitxes hi trobem els següents camps que s'han d'omplir: Número de Fitxa, Denominació, Lloc/Adreça, Titularitat, Nom del Propietari i adreça, Ús Actual, Descripció, Observacions, Estat de Conservació, Autor, Estil/Època, Any, Segle, Emplaçament, Coordenades UTM, Altitud, Accés, Fitxes associades, Història, Bibliografia, N° Inventari de la Generalitat, Protecció, Autor de la Fitxa i Data de registre i modificació. Igualment, s'ha de classificar cadascun dels béns patrimonials segons uns codis predeterminats:

1. Patrimoni immoble

1.1. Edificis

1.2. Conjunts arquitectònics

1.3. Elements arquitectònics

1.4. Jaciments arqueològics

1.5. Obra civil

2. Patrimoni moble

2.1. Elements urbans

2.2. Objectes

2.3. Col·leccions

3. Patrimoni documental

3.1. Fons d'imatges

3.2. Fons documentals

3.3. Fons bibliogràfics

4. Patrimoni immaterial

4.1. Manifestacions festives

4.2. Tècniques artesanals

4.3. Tradició oral

4.4. Música i dansa

4.5. Costumari

5. Patrimoni natural

5.1. Zones d'Interès natural

5.2. Espècimens botànics singulars

4. INTRODUCCIÓ AL TERRITORI

4.1. Marc geogràfic i medi físic

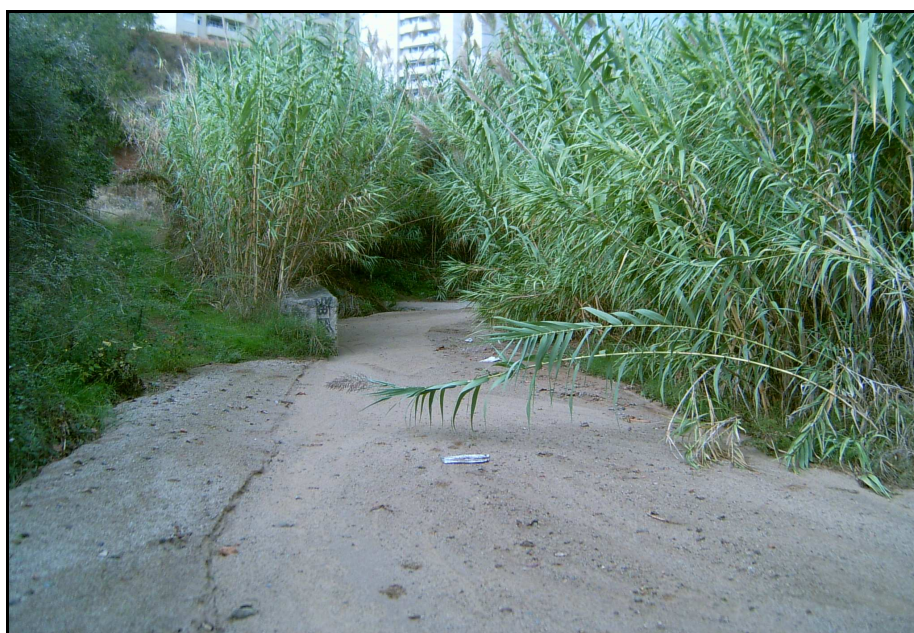
El municipi de Montgat és el més meridional de la comarca del Maresme, tocant pel seu extrem sud amb el Barcelonès. El seu terme s'estén longitudinalment de forma paral·lela a la costa, pel que té uns 1830 metres d'extensió de platja. Limita per ponent amb Badalona, per sol ixent amb Alella i El Masnou i per tramuntana amb Tiana. Té una extensió de 2'83 km², constituint un dels termes municipals més petits de la comarca.

El territori de Montgat es troba definit per diversos turons de destacada riquesa geològica, entre els que destaquen el Turó de Montgat, el Turó del Mar, el Turó de les Guixeres i el Turó del Sastre. En aquest sector del litoral hi ha un conjunt de falles normals que separen la Serralada Litoral dels semigrabens submergits de Barcelona i Sant Feliu. Els afloraments emergits de sediments constitueixen un dels dos únics de l'Oligocè Superior de la Serralada costanera catalana. Els materials oligocens observats són molt rics en dipòsits carbonàtics continentals, alguns dels quals contenen flora fòssil que han permès conèixer les condicions geològiques d'aquesta zona durant l'Oligocè. També són remarcables, tot i que poc abundants, les restes fòssils de micromamífers que han permès la datació de l'aflorament. Cal afegir que la zona de Montgat està afectada per una complexa xarxa de fractures on hi afloren dipòsits oligocens, granitoides tardihercinians, pissarres del Cambroordoricià, calcàries i dolomies del Devonian i gresos, i argiles i calcàries del Triàsic¹.

¹Font: <http://mediambient.gencat.cat>

El clima de Montgat és de tipus mediterrani, que es caracteritza pels estius càlids i hiverns suaus. El règim pluviomètric es concentra a la primavera i la tardor, essent pràcticament nul a l'estiu. En els pobles litorals la influència del mar propicia més calidesa i humitat que en els pobles de l'interior. Entre la primavera i la tardor també és habitual la brisa marina, que ajuda a regular la temperatura.

Pel que fa a la hidrografia, el municipi és travessat de forma perpendicular per diversos torrents i rieres que desemboquen a mar. Són corrents d'aigua de tipus estacional, que segueixen un recorregut curt amb forts desnivells, pel que en èpoques plujoses són habituals les rierades. Els nuclis urbans han crescut al voltant seu, ja que permetien disposar d'aigua i augmentaven la fertilitat de la terra. Amb l'increment de població que hi ha hagut en els darrers anys, els episodis de rierades han provocat nombrosos danys. Per aquest motiu, la riera de Miquel Matas i la de Sant Jordi s'han soterrat al seu pas per l'entramat urbà, fet que ha suposat la pèrdua parcial d'aquests espais d'alt interès natural i paisatgístic. La riera més destacada és la d'en Font, que tan sols es troba canalitzada al seu pas per l'autopista, la N-II i el carril ferroviari.

La població vegetal i animal de Montgat ha quedat molt reduïda a causa de l'acció humana. Una bona part del terme municipal es troba urbanitzat i les zones agrícoles són pràcticament inexistents. Cal afegir la divisió territorial que suposen la línia ferroviària, la carretera N-II (el traçat del qual coincideix intermitentment amb el de l'antic Camí Ral) i les autopistes C-32 i B-20. Aquest fet, juntament amb la seva orografia, dificulta la comunicació entre les diferents parts del municipi.

4.2. Poblament i estructura econòmica

El municipi de Montgat contava un total de 10.059 habitants l'any 2008. Aquests es troben distribuïts en diferents barris ocupant una bona part del terme municipal, amb una densitat de població de 3.456,7 hab./km². Fins l'any 1933 la població de Montgat es comptabilitzava amb la de Tiana, ja que depenia administrativament d'aquesta última. El primer cens de Tiana es remunta a mitjans del segle XIV, quan hi consten 64 focs, entre els quals n'hi ha 7 de reials, 52 de cavallers i de l'Església i 6 de ciutadans. L'augment demogràfic no es comença a fer palès fins al segle XVIII, quan hi ha al voltant de 900 habitants. Des del 6 de juliol de 1933 Tiana comença un nou cens, sense contar la població de Mallorquines i Montgat com havia fet fins aleshores³.

El primer nucli que es va formar a Montgat va ser el de Sant Joan, que té com a antecedent un petit barri de pescadors format amb construccions precàries a peu de platja, a tocar del Turó de Montgat. El creixement d'aquesta zona els volts del segle

² Font: IDESCAT

³ Font: TIANA. CULTURA. *Això és Tiana: (Guia de la vila de Tiana)*. Tiana: Ajuntament de Tiana, 1995.

XVIII, va suposar que es comencés a conèixer amb el nom de Montgat, que fins aleshores donava nom al castell de sobre el turó i a la masia de Ca n'Alsina. Tanmateix, el barri del Casc Antic que coneixem no es començà a constituir fins el segle XIX, al voltant de l'església de Sant Joan. La construcció de l'església s'inicià el 1816, quedant interrompudes les obres fins el 1855, i acabades el 1867. Les cases que es construïren al nou barri eren de tipus tradicional, també conegudes com a "cases de cós". Les cases del carrer de l'Església van ser les primeres que es van construir, davant les quals hi havia terrenys amb els horts i safareigs. Més endavant es va començar construir en aquests terrenys, i es va formar el carrer de Mar. L'any 1848 va ser inaugurada la línia ferroviària entre Barcelona i Mataró, que transcorria entre la platja i el carrer de Mar. El segle XX va suposar l'ampliació del barri amb noves cases.

A poca distància del nucli del Casc Antic, hi ha el barri de Monsolís, que va formar-se a la primera del segle XX al voltant de Can Pallejà, el palau del marquesat de

Monsolís. Es tracta d'un petit barri originàriament residencial i d'estiueig que no ha crescut massa en els darrers anys.

El nucli més gran de població es va formar a finals del segle XIX, conegut com el barri de les Mallorquines. L'abundància de la pedra calcària en aquesta zona va facilitar que al segle XVIII s'hi construïssin diversos forns de calç, a prop dels quals s'hi van instal·lar els calciners. Al voltant d'aquesta primera indústria, les fàbriques es van expandir per la zona a partir del 1848, amb l'arribada del tren, i va néixer el barri obrer popularment conegut com a "Montgat del fum", en contraposició al "Montgat del peix" del nucli del Casc Antic. El sector industrial va viure el seu màxim esplendor entre el segle XIX i XX (1850-1970), quan predominaven les fàbriques de productes químics i farmacèutics, la ceràmica, la construcció i la metal·lúrgia. Durant la segona meitat del segle XX una part del barri va ser enderrocat per la construcció de l'autopista, entre el que s'hi incloïa un dels seus carrers més emblemàtics, el de Mallorquines.

Durant el primer terç del segle XX es va construir el barri de la Colònia Argentina, situat a l'altre costat del Camí Ral respecte el nucli del Casc Antic. L'indià Pau Alsina va promoure-hi la construcció de cases colonials.

El següent barri que es va urbanitzar va ser el Turó del Mar, que antigament formava part de la propietat de Can Ribas. Més endavant es va urbanitzar la part interior de Montgat, formant-se els barris de Can Ciurana, Sant Maurici i Les Costes. Cal afegir l'existència de masies disseminades pel territori, tot i que en l'actualitat en queden pocs testimonis i la majoria han quedat integrades en l'entramat urbà.

Ordre d'aparició dels barris a Montgat:

- Casc Antic s. XVIII
- Mallorquines s. XIX
- Monsolís s. XIX
- Colònia Argentina 1er terc s. XX
- Can Maurici 2n terç segle XX
- Les Costes 1950-60
- Can Ciurana 1960
- Turó de l Mar- Les Vilares 1970
- Residencial Camí d'Alella 1990
- Residencial Montgat 2000
- Pla de Montgat 2005
- Turó del Sastre 2009

L'estructura econòmica del municipi ha experimentat grans canvis en el transcurs del segle XX. Les activitats tradicionals arrelades a la població, com eren l'agricultura i la pesca, són pràcticament inexistents. El conreu de la vinya va ser un dels més importants de la zona, fins que entre els segles XIX i XX la plaga de la fil·loxera va afectar els ceps de tot el territori català. Des d'aleshores, aquest conreu ha patit un constant retrocés fins a la seva pràctica desaparició, tot i ser un dels municipis que conformen la Denominació d'Origen d'Alella. Encara en són testimoni les premses de vi localitzades a les masies de Can Galceran de Vall (fitxa 83), Can Gili (fitxa 77) i Ca n'Alsina (fitxa 60, situada a la Riera d'en Font). El sector secundari, que havia gaudit de tanta notorietat a la zona de les Mallorquines, s'ha vist parcialment reduït a favor de la promoció turística i residencial del municipi. Per contra, el sector serveis ha experimentat un creixement notable.

Pel que fa a les comunicacions, el territori de Montgat queda travessat per un important eix viari, a causa de la seva proximitat amb el Barcelonès. Paradoxalment, això ha comportat una mala comunicació interior del municipi. Paral·lela a la costa

hi ha la carretera N-II, que en alguns trams es correspon amb l'antic Camí Ral. Al seu costat transcorre el carril ferroviari, que va ser el primer que es va construir en tot l'Estat, com ho va ser el túnel que travessa el turó de Montgat (fitxa 5). La carretera BV-5008 de Montgat a Mollet és la que comunica amb la vila de Tiana, tot i que no va ser construïda fins a principi del segle XX. Antigament, aquest servei el feia el tianenc Feliu Barbeta amb les seves tartanes conegudes com “Lo Peral” i “El Peralet”. El recorregut que feien transcorria per la riera de Tiana o riera de Sant Jordi, que comunica ambdós pobles. La posada en funcionament del tramvia el 1916 va suposar la fi d'aquest servei⁴.

4.3. Breu síntesi històrica

Els jaciments arqueològics que han estat localitzats a l'àrea de Montgat confirmen l'existència d'assentaments que es van desenvolupar des de l'època Ibèrica fins la plena romanització. En destaca especialment el jaciment del Turó de Montgat (fitxa 24) , on s'han trobat indicis d'ocupació en forma de població entre els segles IV a.C. i I a.C. Tanmateix, encara se'n desconeixen moltes de les seves característiques per la destrossa sistemàtica que ha patit el turó al llarg dels segles. També s'han trobat indicis materials d'assentaments rurals d'època romana a Can Cutxet (fitxa 22), dins el recinte de Can Ventura (fitxa 23), al costat del Túnel de Montgat (fitxa 20), dins el recinte de Can Regent (fitxa 19), a l'entorn de l'ermita de Sant Martí (fitxa 21) i al mar, enfront del Turó de Montgat (fitxa 26).

Diverses fonts han identificat el Turó de Montgat amb el Promontorium Lunarium de Ptolomeu, que es correspon amb el nom llatí d'un cap de costa situat entre Baetulo (Badalona) i Iluro (Mataró). Aquest turó, avançat sobre el mar, podria haver

⁴ Font: <http://www.tiana.cat>

estat un bon lloc d'observació dels fenòmens astronòmics. Tanmateix, d'altres autors l'han identificat amb el Cap de Tossa, Montjuïc o el Montcabrer, entre d'altres.

L'assentament del Turó de Montgat va tenir continuïtat durant l'època medieval, en què el cim era flanquejat per un castell. Aquest es troba documentat des de principis del segle XI, quan Radulfus donà el castell de “Monte Katum” al cenobi de Sant Cugat del Vallès. Pocs anys més tard, aquest canvi de propietat torna a aparèixer documentat, aquest cop constatant que foren Radulf i la seva cunyada Ermengards qui vengueren el castell i les seves pertinences a l'abat del mateix monestir, el senyor Othó. També parla de la ubicació de la construcció, a l'indret conegut com a “Monestroló”. Més endavant, el “Castro Monti Chati” apareix citat en el document de donació de l'església de Santa Maria de Badalona, datat de l'any 1055. Gairebé dos segles més tard, el rei Jaume I va confirmar el “Castrum de Montecatho” dins les possessions del monestir de Sant Cugat.

L'any 1320 el futur rei Alfons IV de Portugal farà un comunicat amb els límits territorials concedits al Consell de Cent, entre els quals s'esmenta Montgat. També

afegeix l'obligatorietat de construir-hi forques de pedra que delimitessin la Ciutat Comtal. Poc després el castell va esdevenir un punt de guaita sobre la ciutat de Barcelona, ocupat per un guarda permanent delegat pels consellers. Per a tals efectes, la torre va ser reconstruïda, tal i com consta en un albarà de despeses fet per Pere de Quadres⁵. Va ser un d'aquests guardes qui va adquirir la llicència per construir una capella al costat del castell, que va ser beneïda sota l'advocació de Sant Joan Baptista, Sant Roc i Sant Sebastià.

Més endavant, en plena Guerra dels Segadors, el castell fou utilitzat com a presó, fins que passà a mans de la corona. No serà fins a la segona meitat del segle XVII que la ciutat de Barcelona en recuperarà la propietat. La torre va ser restaurada després per haver quedat malmesa per un llamp. Tanmateix, les tropes de Felip V van enderrocar-lo en plena Guerra de Successió. En lloc seu es va construir una petita força que fou utilitzada, junt amb la torre de guaita de Ca n'Alsina, com a sistema defensiu costaner. Durant la Guerra del Francès, s'hi van fer forts els somatents del Vallès, per tal de frenar les tropes del general Duhesme que després d'assetjar Barcelona es dirigien a Girona. Tot i que hi va haver una gran resistència, el 1809 van ser vençuts pels francesos. Aquests hi van establir una guarnició i exigiren a la vila de Badalona el cost de la reedificació del fort. Finalment, els ocupants van ser expulsats el 1814 pels somatents d'en Barceló i l'ajuda dels canons de la fragata "Imperiosa".

Paral·lela a la construcció del castell, l'any 1026 trobem documentada la primera referència de la capella de Sant Martí, en motiu d'una donació de la mateixa al monestir de Sant Cugat. A finals del segle XI torna a citar-se com a propietat del

⁵ Tal i com consta a les "Rúbriques de Bruniquer", citades a CUYÀS, J.M. "Notes històriques: El Turó de Montgat". *El Eco de Badalona*. Extra Festa Major i Nadal 1934. p-6-8.

monestir, juntament amb la de Sant Romà, que podria correspondre a la de Tiana. L'any 1120 el pontífex Calixte II va sancionar al citat monestir en motiu de la possessió de l'ermita. La següent notícia de Sant Martí la trobem al segle XVI, quan apareix associada a la propera masia de Can Galceran de Vall. A la darrereria del segle XVIII s'esmenta un cementiri, on van sepultar-hi fins el 1814, quan la capella es trobava en estat ruïnós. Unes visites pastorals del segle XIX ens revelen que aquest mateix segle va ser restaurada, i va canviar la seva advocació per la de la Verge del Pilar. Pels volts del 1854 va passar a formar part, juntament amb la masia, de la finca de Can Ribas, propietat l'Arquebisbat de Barcelona.

A mitjans del segle XIX a Montgat s'hi va començar a construir la primera línia ferroviària de la península ibèrica, que transcorria paral·lela a la costa des de Barcelona fins a Mataró. El principal artífex de l'obra fou l'indià mataroní Miquel Biada i Bunyol, que havent vist les comoditats del ferrocarril a la colònia de Cuba volgué introduir-lo per desplaçar-se a Barcelona. Però va haver d'anar a Londres per obtenir suport per al projecte. Juntament amb els seus amics Josep Maria Roca Cabanes i Jaume Badia Pardines van fundar la Companyia dels Camins de Ferro de Barcelona a Mataró. L'any 1847 van començar les obres, sota la supervisió tècnica de l'enginyer anglès Joseph Locke, també inversor de l'empresa. El traçat transcorria paral·lel al Camí Ral, excepte en arribar a Mataró, on seguia la línia de costa. El turó de Montgat va suposar un obstacle en tal recorregut, pel que es va decidir fer-hi un túnel que, com la línia, era el primer de l'estat. Aquest imprevist, però, va fer augmentar notablement les despeses de la línia. Va ser excavat amb pic i pala, i la pedra que s'extreia era estesa sota el carril del tren. Un cop acabat el túnel, popularment conegut com "La Foradada", la pedra pel carril es seguí extraient del

turó de Montgat, aquest cop de la part superior. Finalment, el dia 28 d'octubre de 1848 va ser inaugurada la línia ferroviària entre Barcelona i Mataró.

Pocs anys més tard, el 1857, la nova església de Sant Joan Baptista de Montgat va ser beneïda pel rector Tiana, Mn. Magí Marquet. Fins l'any 1867 no es va constituir com a parròquia, fet que va suposar que els montgatins poguessin celebrar-hi els actes litúrgics sense haver de desplaçar-se a la parròquia de la Mare de Déu de l'Alegria de Tiana, com havien fet fins aleshores. L'any 1877 es van ampliar els límits de la parròquia amb la zona de les Mallorquines. La construcció de l'església s'inicià l'any 1816, però les obres no es van reprendre fins el 1855. En un primer moment, el nou temple estava consagrat a Santa Maria, tot i que més tard es va decidir que el patró seria Sant Joan, com la capella del cim del turó. Els terrenys on es construí pertanyien al mas proper de Ca n'Alsina, i foren cedits per Pau Matheu - Alsina. L'arquitecte encarregat del projecte fou Josep Simó i Fontcoberta. El 1860, el bisbe Josep Costa i Borràs va nomenar a Mn. Miquel Albanell com a vicari encarregat de l'església, que va ser qui feu construir el campanar d'espadanya, la

rectoria i la sagristia. L'antic campanar es va canviar per l'actual l'any 1900, i el 1917 s'afegiren els vitralls a la rosassa. A conseqüència de l'esclat de la Guerra Civil, l'any 1936 l'església va ser profanada i cremada, perdent-se així l'altar, les imatges i l'arxiu parroquial.

L'època contemporània va portar grans canvis al municipi. L'augment notable de la població propiciat per la industrialització de la zona de les Mallorquines, i la construcció de diverses infraestructures, van suposar l'alteració del paisatge que havia dominat fins aleshores. D'altra banda, tal com va establir el decret del 6 de juliol de 1933, els barris de Montgat i Les Mallorquines es van segregar del municipi de Tiana per formar-ne un de nou.

4.4. Toponímia

La primera referència escrita del topònim de Montgat es remunta a finals del segle X, en què el monestir de Sant Pere de les Puel·les certifica les seves propietats, entre les quals n'hi ha al Monte Chato⁶. Al llarg del segle XI i XII apareix documentat indistintament com a “Monte Katum” i “Monte Gatum”, referint-se al turó on s'emplaçava el castell. Hi ha hagut molta controvèrsia respecte l'etimologia del mot, tot i que la versió més estesa defensa el seu origen iber, en què mongat deriva de mon-cat i mons-Cot, que significaria “Mont de pedra”. Aquesta teoria es sosté en el “Montem Petrosus” que apareix citat en diversos documents del segle XI i XII⁷.

⁶ GRAUPERA, J., BRIANSÓ, A., *Els pobles Medievals de Barcelona: Maresme*. El Vendrell: March Editor, 2007.

⁷ CUYÀS, J.M. “Notes històriques: El Turó de Montgat”. *El Eco de Badalona*. Extra Festa Major i Nadal 1934. p-6-8.

Pel que fa al topònim de Mallorquines, tampoc es coneix amb certesa el seu origen. Les dues versions més difoses són que el barri es troba orientat pel costat de mar cap a Palma de Mallorca o bé que hi vivien dues noies mallorquines de gran bellesa. El naixement del barri data del segle XIX, pel que suposem que el topònim és d'origen contemporani.

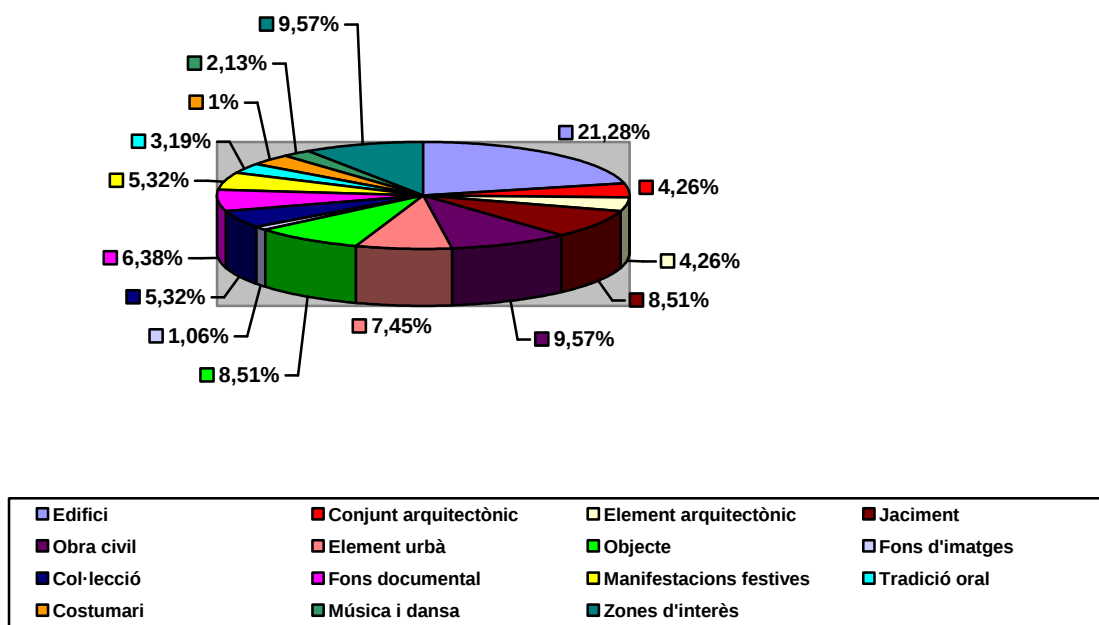
El municipi de Montgat no disposa d'un escut oficial, sinó que encara s'utilitza el que fou aprovat després de la segregació del municipi de Tiana. En aquest, hi trobem representat el turó de Montgat amb el castell al cim, amb un barca de vela navegant i un fons barrat.

5. ANÀLISI DEL PATRIMONI CULTURAL DE MONTGAT

5.1. Anàlisi dels elements inventariats

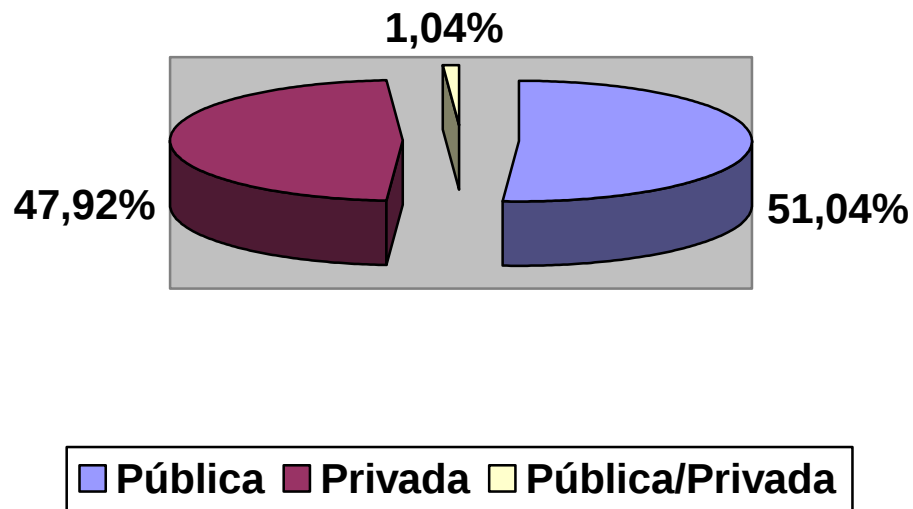
Abans de fer un anàlisi global de la situació dels patrimoni de Montgat, estudiarem amb percentatges els paràmetres que considerem a l'hora d'inventariar un bé i els reflectirem amb gràfics. Les dades obtingudes ens permetran fer una interpretació global relacionada amb la tipologia, la titularitat, la cronologia i l'estat de conservació dels elements inventariats:

TIPOLOGIES

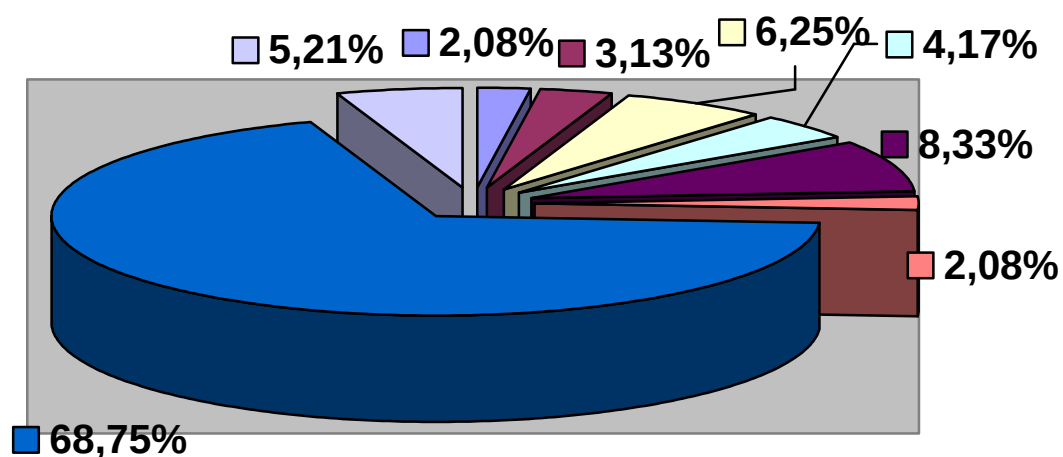
A partir d'aquest gràfic podem constatar que Montgat té una notable diversitat tipològica d'elements patrimonials. Tot i així, destaca sobre la resta la tipologia d'Edificis (21'28%), el segueix el patrimoni natural amb les Zones d'Interès (9'57%) i l'Obra Civil amb el mateix percentatge (9'57%).

TITULARITAT

Segons aquest gràfic podem observar que un important nombre d'elements són de titularitat pública (51'04%), superant la titularitat privada (47'92%). Cal afegir que els béns que consten com a Públic/Privat (1'04%) correspon als béns que pertanyen a diferents propietaris entre els que hi ha públics i privats, com és el cas del Geòtop de Montgat (fitxa 68).

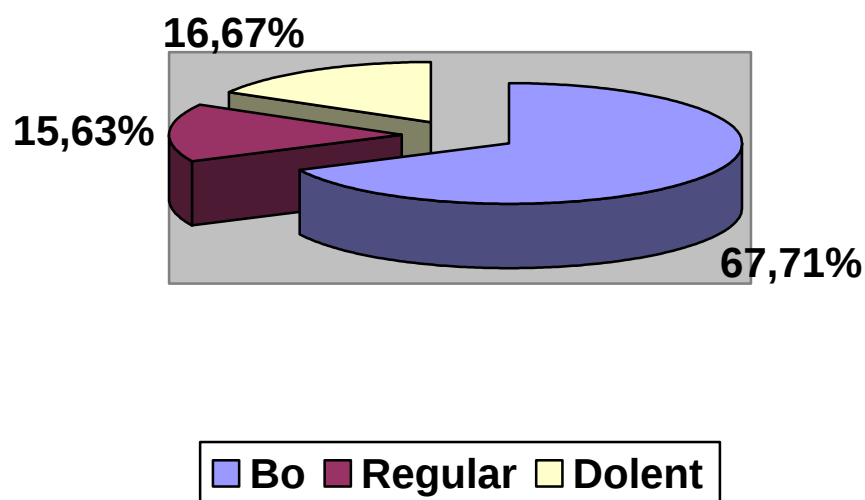
CRONOLOGIA

■ Prehistòria	■ Prehistòria/Antiga
■ Antiga	■ Medieval
■ Moderna	■ Moderna/Contemporània
■ Contemporània	■ Indeterminat

El gràfic referent a la cronologia ens indica que la major part dels elements pertanyen a l'època contemporània (68'75%). La resta de períodes històrics els trobem representats a parts semblants, destacant les èpoques Moderna (8'33%) i Antiga (6'25%). Els elements que s'han classificat d'època indeterminada (5'21%) corresponen a aquells que no es poden datar en un període concret, com és el cas de les rieres.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

En el darrer gràfic veiem que l'estat de conservació dels elements patrimonials de Montgat és majoritàriament bo, amb un 67'71%. El segueixen els elements que es troben en mal estat de conservació, amb un 16'67%. Finalment, els que es troben en estat regular, és a dir que presenten algun desperfecte, amb un 15'63%.

5.2. Valoració general

Com a valoració general, partint dels resultats dels anteriors gràfics, podem determinar que la situació del patrimoni del Montgat és bona. Hi ha un predomini dels béns immobles, especialment d'edificis. El patrimoni que més abunda correspon a l'època contemporània, que coincideix amb l'època de més poblament del municipi. També cal destacar els elements d'època antiga i moderna que han estat localitzats, que es corresponen amb l'elevat nombre de jaciments que trobem al

municipi. D'altra banda, és important assenyalar que més de la meitat del patrimoni montgatí és de titularitat pública, fet que explica en bona part el bon estat de conservació d'una part significativa dels elements. Cal remarcar que s'han trobat pocs béns en estat d'abandó, pel que es posa de manifest la preocupació de les autoritats i els habitants del municipi per a mantenir-los.

5.3. Mapa general del terme amb els béns patrimonials inventariats

Els béns patrimonials que han estat inventariats es troben ben distribuïts per tot el terme municipal, amb una major concentració d'elements entorn el Turó de Montgat i el Nucli del casc Antic. Cal afegir que en el següent mapa no s'hi ha situat aquells béns associats a un immoble, els que es situen a la Casa de la Vila, els que estan situats en diversos punts del territori i els que formen part del patrimoni immaterial.

1. TORRE DE CA L'ALSINA	37. DOVELLES I FINESTRAL DE CA L'ALSINA
2. CA L'UMBERT	44. RIERA DE SANT JORDI
3. SANT JOAN BAPTISTA	45. RIERA D'EN FONT
4. CASA DEL CARRER FIGUEROLA	46. RIERA D'EN MIQUEL MATAS
5. TÚNEL FERROVIARI DEL TURÓ MONTGAT	47. PARC DEL TURONET
6. ESTACIÓ DE RENFE	48. PARC DE LA RIERA D'EN FONT
7. CAN SANT HILARI	49. PORTALADA DE CAN RIBAS
8. CASA DE LA RIERA D'EN FONT	51. NUCLI DE SANT JOAN
9. QUINTA SANTANA	55. PONT DE TIANA
10. MAS GILI	56. PARC DEL TRAMVIA
11. CARRER DE MONTSOLÍS	57. NIUS DE METRALLADORES I
12. CAL PALLEJÀ	58. NIUS DE METRALLADORES II
13. TEMPLET-MIRADOR DEL TURÓ DEL MAR	60. PREMSA DE CA L'ALSINA
14. CAN REGENT	61. ESCULTURA DE TIRANT LO BLANC
15. CAN VENTURA	63. MONUMENT A L'ONZE DE SETEMBRE
16. CAN GÁLGERAN DE VALL	69. REIXA I MUR DE CAL PALLEJÀ
17. SANT MARTÍ	73. MINA D'AIGUA DE CA L'UMBERT
18. XEMENEIA DE L'ANTIGA FÀBRICA ERT	74. MINES D'AIGUA DE CAN GILI
19. JACIMENT DE CAN REGENT	75. MINA D'AIGUA DE CAN VILARÓ
20. JACIMENT DEL TÚNEL DE MONTGAT	76. PASSAREL·LA TORRENT DE CAN GILI
21. JACIMENT DE SANT MARTÍ	80. GALERIA DEL REFUGI COVES
22. JACIMENT DE CAN CUTXET	88. GUIXERA DE CAN BOADA
23. JACIMENT DE CAN VENTURA	90. GUIXERA DE CAN BARATAU
24. JACIMENT DEL TURÓ DE MONTGAT	92. CAPELLA DE SANT JOAQUIM
25. JACIMENT PALEONTOLÒGIC T. MONTGAT	93. MINA DEL REQUET
26. JACIMENT ENFRONT T. MONTGAT	
27. JACIMENT DE LES LLOSES	
28. PARC DE LES BATERIES	
29. FONT DEL CARRER DE L'ESGLÉSIA	
30. LES BATERIES	
31. CAMÍ BAIX D'ALELLA	
32. FONDA MARINA	
33. MONUMENT A LA MEDITERRÀNIA	
34. ESCULTURA DE LA ROTONDA DEL MASNOU	
35. MONOLIT COMM. DEL CEC	

5.4. Estat legal de protecció

El municipi de Montgat consta de dos elements que gaudeixen de la màxima figura de protecció del patrimoni cultural català, els BCIN (Bé Cultural d'Interès Nacional) de la Torre de Ca n'Alsina (fitxa 1) (BCIN R-I-51-5550, Decret 22/04/1949) i Ca l'Umbert (fitxa 2) (BCIN, Decret 22/04/1949). També hi trobem sis béns protegits com a BCIL (Bé Cultural d'Interès Local), entre els que trobem l'església de Sant Joan (fitxa 3), el Túnel ferroviari del Turó de Montgat (fitxa 5), la masia de Can Sant Hilari (fitxa 7), l'edifici de Cal Pallejà (fitxa 12), la capella de Sant Martí (fitxa

17) i la Xemeneia de l'antiga fàbrica Ert (fitxa 18). Aquests últims també formen part del Catàleg del Patrimoni Cultural Català (CPCC).

Un altre element inventariat que consta d'una protecció legal és l'Aqüífer del Baix Maresme (fitxa 87), que es troba protegit pel decret 328/1988.

Finalment, hem d'esmentar que la Directiva Europea d'Hàbitats (67/97/CE i 92/46/CE) determina les diferents formacions vegetals i hàbitats d'importància dins el context europeu, que coneixem com a Hàbitats d'Interès Comunitari (HIC). Tal i com consta a l'auditoria ambiental promoguda per l'Ajuntament de Montgat, en aquest municipi trobem els Hàbitats d'herbassars higròfils i baixos marins sorrencs⁸. Aquests no han estat inclosos en el present Mapa de Patrimoni Cultural i Natural a causa de la poca informació de què es disposa.

Cal afegir que un bon nombre d'elements inventariats del municipi es troben prèviament inclosos dins d'un inventari. A l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de la Generalitat (CCAA) hi ha diversos jaciments: Can Regent, Túnel de Montgat, Can Ribes (en aquest inventari se l'ha anomenat Sant Martí), Can Cutxet, Can Ventura, Turó de Montgat, Jaciment Paleontològic del Turó de Montgat, Enfront del Turó de Montgat i Les Lloses. Igualment, a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat (IPA) hi ha els béns següents: Torre de Ca l'Alsina, Ca l'Umbert, Església parroquial de Sant Joan Baptista, Casa del Carrer Figuerola 17-19, Casa del carrer del Mar (enderrocada), Túnel ferroviari del Turó de Montgat, Estació de RENFE, masia de Can Sant Hilari, Casa de la riera de la Font,

⁸ MONTGAT. AJUNTAMENT. Auditoria ambiental: Diagnosi Sistemes naturals i de suport: agrícola, forestal, hidrològic. [inèdit]. 2004.

Quinta Santana, Mas Gili, Carrer de Montsolís, Cal Pallejà, Templet-Mirador del Turó del Mar, Can Regent, Can Ventura, Can Ribas (en aquest inventari es denomina Can Galceran de Vall), Ermita de Sant Martí i la Xemeneia de l'antiga fàbrica Ert. Per últim, també trobem un bé que consta a l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic de Catalunya (IEG), denominat "Conglomerats, gresos, argiles i calcàries de Montgat". Cal afegir, tanmateix, que els inventaris no donen als béns cap tipus de protecció, exceptuant els elements que prèviament ja en tenien.

5.5. Equipaments patrimonials

L'únic equipament patrimonial que hi ha a Montgat és l'arxiu municipal. Conserva el fons documental generat per l'ajuntament des de la seva constitució l'any 1933 fins l'actualitat. Aquest fons va ser organitzat en una primera fase que va finalitzar el juliol de 1999, feta per un arxiver de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

Es troba classificat de la següent manera:

1. Administració general
2. Hisenda
3. Proveïments
4. Beneficència i assistència social
5. Sanitat
6. Obres i urbanisme
7. Seguretat pública
8. Serveis militars
9. Població
10. Eleccions

- 11. Ensenyament
- 12. Cultura
- 13. Serveis agropecuaris i medi ambient
- 14. Col·leccions factícies

L'arxiu es troba obert al públic, prèvia sol·licitud de consulta. S'ha inclòs amb una fitxa individual a l'inventari (fitxa 50).

6. ELEMENTS NO FITXATS

Els elements No Fitxats són tots aquells que han estat descartats per formar part de l'inventari però que es recullen en aquest apartat de la memòria perquè en quedi constància. A continuació detallem una llista d'aquests elements no fitxats:

ELEMENTS DESAPAREGUTS

En el cas de Montgat, molts elements no fitxats es corresponen amb béns patrimonials desapareguts. La situació litoral del municipi, juntament amb la proximitat de Barcelona, han comportat l'obertura d'un gran nombre d'infraestructures pel seu territori i l'enderroc d'edificis destacats.

<i>DENOMINACIÓ</i>	<i>TIPOLOGIA</i>	<i>SITUACIÓ</i>
Castell de Montgat	Patrimoni immoble. Edifici	Al cim del Turó de Montgat
Torres de telegrafia	Patrimoni immoble. Edifici	Al cim del Turó de Montgat
Capella de Sant Joan, Sant Roc i Sant Sebastià	Patrimoni immoble. Edifici	Al cim del Turó de Montgat
Can Ribas	Patrimoni immoble. Edifici	Turó del Mar
Ca n'Alsina	Patrimoni immoble. Edifici	Sota el Turó de Montgat
Font de la Plaça Catalunya	Patrimoni moble. Element urbà	Barri Colònia Argentina
Carrer Mallorquines	Patrimoni immoble. Conjunt arquitectònic	Barri de Mallorquines

Casa Passarella	Patrimoni immoble. Edifici	Nucli de Casc Antic
Refugi de les coves	Patrimoni natural. Zones d'interès	Sota el turó de les Bateries
Guixera de Can Jordana	Patrimoni immoble. Edifici	Barri de Mallorquines
Casa del carrer de Mar	Patrimoni immoble. Edifici	Nucli de Sant Joan
Molins de Ca l'Umbert	Patrimoni immoble. Edifici	Riera d'en Font

ELEMENTS POC RELLEVANTS

Els elements que es troben en aquest apartat corresponen a aquells que no reuneixen prou entitat, es troben mal conservats (per exemple, a causa d'una restauració poc respectuosa) o han perdut llur significació. En alguns casos, quan aquests guarden relació amb un dels elements inventariats són descrits a la mateixa fitxa.

<i>DENOMINACIÓ</i>	<i>TIPOLOGIA</i>	<i>SITUACIÓ</i>
Casa del carrer Buenos Aires número 2	Patrimoni immoble. Edifici	Barri de la Colònia Argentina
Can Cutxet i casa a l'altre costat de la riera	Patrimoni immoble. Edifici	Riera de Sant Jordi
Camí Ral	Patrimoni immoble. Obra civil	Actual carretera N-II
Villa Benabarre	Patrimoni immoble. Edifici	Carrer Espanya
Villa Luisa	Patrimoni immoble. Edifici	Carrer Espanya número 23

Edifici de l'Auxili Social	Patrimoni immoble. Edifici	Recinte de Can Ventura
Grua de barques	Patrimoni moble. Objecte	Caseta annexa de la platja
Projectors de cinema del Centre Recreatiu	Patrimoni moble. Objecte	Centre Recreatiu i Cultural de Montgat
Pou i base de premsa de la Fonda Marina	Patrimoni immoble. Element arquitectònic	Al pàrquing de la Fonda Marina
Restes del mur de la finca de Can Ribas	Patrimoni immoble. Element arquitectònic	Parc del Turonet i carrer de Buenos Aires
Can Casanovas	Patrimoni immoble. Edifici	Carrer Pare Claret
Can Panyell	Patrimoni immoble. Edifici	Riera Miquel Matas
Fornícula carrer Església (sense imatge)	Patrimoni immoble. Element arquitectònic	Casc Antic
Can Parellada	Patrimoni immoble. Edifici	Entre el Torrent de Can Gili i la Riera d'en Font

ELEMENTS NO LOCALITZATS

En aquest apartat incloem aquells elements que s'han recopilat a través de fonts documentals i/o orals que no han pogut ser localitzats.

<i>DENOMINACIÓ</i>	<i>TIPOLOGIA</i>	<i>SITUACIÓ</i>
Àmfora trobada a Montgat	Patrimoni moble. Objecte	Santa Coloma de Gramanet (en mans de particular)

7. BIBLIOGRAFIA

ABRIL, J. "El Turó de Montgat". *Amistad*. Gener 1977.

ALBERTÍ, A. "Montgat". *Butlletí de l'Agrupació Excursionista de Badalona*. Gener-febrer 1935.

AMADES, J. *Costumari Català: El curs de l'any*. Barcelona: Salvat, 1984.

ANDREU, J.; ROCA, M. *Camí de Ferro, 150 anys*. Barcelona: Lunwerg, 1998.

ARMENGOL, F. [et al.]. *El tramvia de Montgat a Tiana*. Argentona: L'Aixernador Edicions, 1994.

BONET, L. *Les masies del Maresme*. Barcelona: Editorial Montblanc, 1983.

CATALUNYA. GENERALITAT. DEPARTAMENT DE CULTURA. *Inventari del Patrimoni Cultural Immoble de Catalunya. Montgat (Maresme)*, 2007.

CATALUNYA. GENERALITAT. DEPARTAMENT DE CULTURA. *Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya. Montgat (Maresme)*, 2007.

CATALUNYA. GENERALITAT. DEPARTAMENT DE CULTURA. MNACTEC. *Inventari del Patrimoni Industrial de Catalunya*. 2002.

CUYÀS, J.M. *Història de Badalona*. IV v. Badalona. 1978.

CUYÀS, J.M. "Las Cuevas de Montgat". *Butlletí del Centre Excursionista de Badalona*. Novembre-desembre 1956. p. 2-3.

CUYÀS, J.M. "Notes històriques: El Turó de Montgat". *El Eco de Badalona*. Extra Festa Major i Nadal 1934. p-6-8.

DE LA PINTA, J., TOLOSA, L. "Contribución al conocimiento del poblado Ibérico del turó de Montgat (Barcelona)". *Puig Castellar* [Santa Coloma de Gramanet]. Tercera Època (1978) núm. 1.

Els plats del Maresme: les receptes de la comarca poble a poble [guia de recursos] Alella: Biblioteques Municipals del Maresme, 2004.

FERNÀNDEZ, M. *Comarques de Catalunya: Maresme*. Barcelona: Barcanova, 1989.

FOLCH, R., dir., *Història natural dels Països Catalans: Registre fòssil*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. 2001.

GAVÍN, J.M., *Inventari d'Esglésies del Maresme*. Barcelona: Arxiu Gavín, 1991.

Gegants, nans i bestiar del Maresme [guia de recursos] Mataró: Biblioteques municipals del Maresme, 2005.

Guia del romànic a la comarca del Maresme [text imprès] Mataró: Museu Comarcal del Maresme, 1982.

GRAUPERA, J., BRIANSÓ, A., *Els pobles Medievals de Barcelona: Maresme*. El Vendrell: March Editor, 2007.

GRAUPERA, J. *L'arquitectura religiosa dins l'arquitectura militar: Les capelles dels castells en el Baix Maresme*. Jornades d'Història i Arqueologia Medieval del Maresme, octubre 1999.

HOLDEN, R. *Nueva arquitectura del paisaje*. Barcelona: Editorial Gustavo Gili, 2003.

Indrets singulars del Maresme. [guia de recursos] Mataró: Biblioteques municipals del Maresme, 2006.

LLULL, A. *Reportaje Histórico y general de la Villa de Montgat y datos generales de Tiana*. 1952.

MONTGAT. AJUNTAMENT. *Arxiu municipal* [tríptic]. Barcelona: Diputació de Barcelona.

MONTGAT. AJUNTAMENT. *Auditoria ambiental: Diagnosi Sistemes naturals i de suport: agrícola, forestal, hidrològic*. [inèdit]. 2004.

MONTGAT. AJUNTAMENT. *Imatges per a la memòria* [àlbum]. Montgat: Ajuntament de Montgat, 2001.

OLESTI, O., *El territori del Maresme en època republicana (s. III-I a.C): Estudi d'Arqueomorfologia i Història*. Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana, 1995.

PALLEJÀ, J.M. *Diari de la Guerra Civil a Tiana 1936-1939*. Argentona: Col·lecció Costa de Llevant. 1997.

PARÉS, A. *Tots els refranys catalans*. Barcelona: Edicions 62, 1999.

PLADEVALL, A., dir., *Catalunya Romànica: el Barcelonès, el Baix Llobregat i el Maresme*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1984.

PUIG, E. *La història entre bastidors: una aproximació al fenòmen de la Bruixeria*. Mataró: Grup d'Història del Casal, 1995.

ROIG, J. *Les fortificacions medievals del Maresme*. Argentona: La Impremta d'Argentona, 2006.

SOLÉ, L., DEPAPE, G., *Constitución geológica del cerro de Montgat (Barcelona)*. Barcelona: Verdaguer.

TIANA. AJUNTAMENT. PATRONAT MUNICIPAL DE CULTURA. *LXXV Anys de l'Aplec de la Mare de Déu de l'Alegria*. Tiana: Ajuntament de Tiana, 1983.

TIANA. AJUNTAMENT. *Això és Tiana (Guia de la vila de Tiana)*. Tiana: Comissió de Cultura – Ajuntament de Tiana, 1995.

TOFFOLI, J.M. *Història de l'Alegria d'ahir fins avui: noucents anys d'història de la parròquia de Tiana*. Tiana: Regidoria de Cultura - Ajuntament de Tiana, 2000.

TOFFOLI, J.M. "Montgat i les Mallorquines, barriades de Tiana" Tiana: segle XX. Abril 2004.

XARXA DE PARCS DE L'ÀREA METROPOLITANA DE BARCELONA. *Parc del tramvia. Un passeig entre dues viles* [tríptic]. Barcelona: Àrea Metropolitana de Barcelona, 2006.

Pàgines web:

<http://www.xtec.net>

<http://www.noetperdis.com>

<http://usuarios.lycos.es/chimisanas/>

<http://classicat.net/litoral.pdf>

<http://www.montgat.cat>

<http://www.aemuntanya.net/>

<http://hemeroteca.lavananguardia.es>

<http://www.idescat.cat>

<http://ca.wikipedia.org>

<http://www.costadebarcelonamaresme.cat>

<http://www.telefonica.net/web2/chimisanas>

<http://www.vilaweb.cat>

<http://www.gencat.cat>

Diputació de Barcelona

Àrea de Cultura

Carrer Comte d'Urgell, 187. Edifici del Rellotge

08036 Barcelona

Tel. 934 022 566 • Fax 934 022 825

o.patrimonio@diba.cat • www.diba.cat/opc